

WHY

magazine

docenten handleiding

Dit WHY Magazine is speciaal ontwikkeld voor de bovenbouw van het vwo. In het magazine worden de vakken maatschappijleer, levensbeschouwing, filosofie en burgerschap geïntegreerd.

Het magazine sluit aan bij het thema *Er is meer*, zoals dat aan bod komt in het leer- en opdrachtenboek van *Perspectief*, methode godsdienst/levensbeschouwing voor vwo 4, 5 en 6. Het magazine kan zowel aansluitend bij het boek gebruikt worden, als zonder het boek. In deze handleiding wordt aangegeven welke paragrafen uit het boek aansluiten bij de artikelen.

start

Opbouw magazine

- ▷ Dit WHY Magazine start met een **introductiepagina** met foto's en cijfers. Vervolgens is er een **interview** met leerlingen uit 5 en 6 vwo die praten over gamen en gameverslaving.
- ▷ De artikelen beginnen met een actuele **startcasus** (aangegeven met 'Start'). Hiermee kun je het onderwerp introduceren.
- ▷ Aan elk artikel zijn verschillende **opdrachten** gekoppeld, waar de leerlingen individueel of in groepjes mee aan de slag kunnen. Sommige opdrachten kunnen als huiswerk meegegeven worden, andere worden in de klas besproken.
- ▷ In de linkerkolom staan **controlevragen** (aangegeven met 'Check') waarmee de leerlingen kunnen testen of ze de juiste informatie uit het artikel hebben gehaald. Deze vragen kun je omzetten naar **leerdoelen**.
- ▷ Regelmatig wordt er verwezen naar www.whymagazine.nl. Hier kunnen leerlingen zelfstandig de **filmpjes** en/of **artikelen** vinden die bij het artikel horen. Ook zijn hier **docenteninstructies** voor bepaalde spellen of gesprekken te vinden.
- ▷ Tot slot is er een **interview** met een kunstenaar – iemand die in zijn werk veel te maken heeft met het thema.
- ▷ Het magazine sluit af met een **begrip-lijst**, dat het leren voor een toets vergemakkelijkt.

start

1. Opdracht 1

- a. ....
- b. ...

check

Bij gebruik Perspectief

- ▷ *Werk je met Perspectief? In deze handleiding lees je bij welke paragraaf uit het hoofdstuk Er is meer ieder artikel aansluit.*
- ▷ *Werk je niet met Perspectief? Geen probleem! WHY Magazine kan ook afzonderlijk worden gebruikt. Het kan zijn dat je soms zelfs meer achtergrondinformatie aan de leerlingen moet geven. Hieronder lees je beknopt welke onderwerpen behandeld worden in het hoofdstuk Er is meer in Perspectief.*

§1 Bewust en onbewust

'Bewust' en 'onbewust' zijn termen die we vaak gebruiken, maar waar hebben we het dan eigenlijk over? En waar is je bewustzijn als je slaapt? Met voorbeelden uit het jodendom, christendom en de islam over de betekenis van dromen.

§2 Ontsnappen

De dagelijkse werkelijkheid kan hard of juist saai zijn. Er zijn allerlei manieren om daaraan te ontsnappen, bijvoorbeeld door het gevaar op te zoeken, door te feesten of door drugs te gebruiken.

§3 Meer dan je kunt zien

Onze zintuigen laten ons maar een beperkt gedeelte van de wereld om ons heen ervaren. Is er meer? En wat zou dat dan kunnen zijn?

§4 Kunstuitingen

Literatuur, schilderkunst en muziek fungeren als vensters op een andere werkelijkheid.

§5 Mysteries en mystiek

Ondanks alle wetenschappelijke ontdekkingen, weten we nog steeds niet 'alles'. Bereiken we dat punt ooit? Of zullen er altijd mysteries blijven?

Handleiding per artikel

Blz. 2: Quotes en foto's

Ter introductie op het thema kunnen de leerlingen zelf deze pagina bekijken en doorlezen. Je kunt de aandacht sturen met de volgende vragen en opdracht:

- Welke foto vind je het sterkst het thema weergeven?
- Welke uitspraak spreekt je aan?
- Zoek of maak een foto waarin jij het thema weergeeft.

Blz.3: Inhoudsopgave

Een korte weergave van de inhoud van het magazine.

Blz. 4 & 5: In gesprek over gameverslaving

Drie leerlingen uit 5 en 6 vwo vertellen over hun gamegedrag.

- Lees de tekst.
- Bespreek het interview in de klas: Wanneer ben je volgens hen verslaafd aan gamen? Hoeveel uur wordt er gemiddeld gegamed door leerlingen? Is het inderdaad meer iets voor jongens dan voor meisjes?
- Je kunt er ook voor kiezen om zelf een aantal leerlingen hierover voor de klas te interviewen. Je kunt ook een leerling als interviewer aanwijzen, of leerlingen elkaar in groepjes hierover laten bevragen.
- Wanneer ben je eigenlijk verslaafd? Jellinek, een instelling voor verslavingszorg, ontwikkelde hiervoor een test: <https://www.jellinek.nl/test-uw-kennis-of-gebruik/test-uw-gebruik/test-uw-gamegedrag/>.

Blz. 6 & 7: Bewustzijn. Wat is dat nou eigenlijk?

Sluit aan bij \$1, Bewust en onbewust van Perspectief.

Bewustzijn is geen ding, het is meer een ervaring.

- Vraag vooraf aan leerlingen om te beschrijven wat bewustzijn is. Maak een woordweb op het bord.
- Lees 'Start'. De filosofische vragen die daarin genoemd worden, lenen zich eigenlijk allemaal voor verdere bespreking. Wat vinden leerlingen een boeiende vraag? En waarom? Als ze geen van de vragen boeiend vinden, kunnen ze dan ook uitleggen waarom dat is?
- Lees het vervolg van het artikel en bron 1.
- De stof is abstract. Controleer of de leerlingen begrijpen wat er gezegd wordt en geef zo nodig extra uitleg.
- Bespreek in hoeverre leerlingen hun bewustzijn ervaren als iets 'afzonderlijks en bestendigs' zoals er in de tekst staat. Wanneer ben je je niet van jezelf bewust? En wanneer juist wel? En hoezo is onze ervaring van de wereld en onszelf een illusie? <https://psychologisch.nu/marcelino/wie-ben-ik-eigenlijk/> geeft meer informatie over dit onderwerp.
- Alle opdrachten kunnen leerlingen individueel en zelfstandig maken.
- Opdracht 1 laat leerlingen de betekenis van filosofische begrippen opzoeken.
- Opdracht 2 laat leerlingen nadenken over de vraag of zij zichzelf kennen. Voor deze opdracht kun je de leerlingen eventueel wijzen op bovenstaand

artikel van psychologisch.nu.

- Opdracht 3 gaat over het toeschrijven van eigenschappen aan dingen.
- Opdracht 4 laat leerlingen reflecteren op het fenomeen 'filosofische zombie'.
- 'Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz. 8 & 9: Intuïtie. Weet je het, of voel je het?

Sluit aan bij §1, Bewust en onbewust van Perspectief

'Gebruik je verstand!' lijkt een goed advies. Maar hoe vaak gebruiken we dat verstand eigenlijk?

- Lees 'Start', het vervolg van het artikel en de beide bronnen.
- Controleer of de leerlingen de tekst goed begrijpen.
- Opdracht 1 kunnen leerlingen individueel maken. Je kunt het ook bespreken of ervaringen uitwisselen in een klassengesprek. Je kunt het gesprek dan ook uitbreiden: wat gebeurt er als chirurgen, generaals of ministers besluiten nemen op basis van hun intuïtie? Of als ze dat 'gevoel' negeren en strikt varen op hun kennis? Kun je zeggen dat het een beter is dan het ander?
- Opdracht 2 gaat dieper in de ideeën van John Haidt. Je kunt de TED-talk ook klassikaal bekijken en bespreken.
- Opdracht 3 kan individueel gemaakt worden, leerlingen schrijven een reactie op de ideeën van John Gray.
- Opdracht 4 kan in een groepje gedaan worden. Je kunt er ook een klassengesprek over voeren.
- 'Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz. 10 & 11: Robots. Kille(r)machines of knuffelbots?

Sluit aan bij §1, Bewust en onbewust van Perspectief.

Robots en andere vormen van kunstmatige intelligentie worden steeds belangrijker. Dat brengt de nodige ethische dilemma's met zich mee.

- Lees 'Start', het vervolg van het artikel en de beide bronnen.
- Verwijs naar het artikel op blz. 6 & 7, over bewustzijn: een complex systeem dat zich in de loop der millennia heeft ontwikkeld. Zou dit (versneld?) ook bij robots kunnen gebeuren? Gebeurt dat al, zonder dat wij dat in de gaten hebben? Voer hierover een filosofisch gesprek. Een handleiding hiervoor vind je hier: www.whymagazine.nl/docenten.
- Bron 2 heeft als kop 'ethische zombies'. Wat is het verschil met de 'filosofische zombies' van opdracht 4 van het artikel over bewustzijn?
- Opdracht 1 gaat over robotisering en werkgelegenheid. Bekijk de uitzending van Nieuwsuur klassikaal. Laat leerlingen a. en b. individueel maken en bespreek vervolgens c. klassikaal.
- Opdracht 2 kunnen leerlingen individueel maken. Ze reageren op een blog van Alan Winfield.
- Opdracht 3 is een groepsopdracht: zijn de regels van Asimov voldoende?
- Opdracht 4 geeft kijkvragen bij een gesprek tussen twee filosofen en kan individueel gemaakt worden.
- 'Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz. 12 & 13: Gedoogbeleid. Gebruiken mag, bezitten niet

Sluit aan bij §2, Ontsnappen, van Perspectief.

In de Opiumwet staat wat wel en niet is toegestaan in het bezit, gebruik en verkoop van drugs.

- Lees 'Start', het vervolg van het artikel en bron 1.

- Extra achtergrondinformatie om te gebruiken in een klassengesprek naar aanleiding van dit artikel: Als het onderwerp 'drugs' op school wordt besproken, is dat vaak in het kader van de risico's voor de eigen gezondheid en het verslavingsgevaar. Maar er zit ook een maatschappelijke kant aan. Sinds de moord op advocaat Derk Wiersum (18 september 2019) is er meer aandacht voor deze aspecten. Wiersum was de advocaat van Nabil B., kroongetuije in een grote drugszaak. De moord gaf veel beroering in de samenleving. Het leidde o.a. tot een opleving van de discussie over 'recreatief gebruik' van drugs. Zo af en toe een pilletje of cocaïne – hoe erg is dat? Het gesprek gaat dan niet meer specifiek over de gezondheidsrisico's, maar over de schade die wordt toegebracht aan het milieu (dumpen van afval) en over de criminaliteit. Cijfers over drugsgebruik vind je hier: <https://www.trimbos.nl/kennis/cijfers/cijfers-drugs>. Een ingezonden brief over de schadelijke kant van drugs (milieu en criminaliteit) vind je hier: <https://www.trouw.nl/opinie/jongeren-moesten-eens-weten-hoe-schadelijk-drugs-zijn-voor-het-milieu~b-4fe8e37/>. Een rapport hierover van het Trimbos instituut vind je hier: <https://www.trimbos.nl/docs/c8e94ba3-e2ea->

4a9c-801d-6d4a7be608e4.pdf.

- Opdracht 1 kan individueel gemaakt worden. Leerlingen schrijven een reactie op een stelling over het verbieden van softdrugs. Eventueel kun je dit beoordelen voor een cijfer. Je kunt leerlingen ook vragen om de maatschappelijke gevolgen van het gedoogbeleid, zoals hierboven genoemd, erin te betrekken.
- Opdracht 2 is een debat over het al dan niet verbieden van lachgas.
- Opdracht 3 over het legaliseren van het telen van wiet kunnen leerlingen individueel maken.
- 'Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz. 14 & 15: Alcohol. Onze lievelingsverslaving

Sluit aan bij §2, Ontsnappen, van Perspectief.

Alhoewel het drinken alcohol algemeen geaccepteerd is, is het niet zonder gevaren.

- Lees 'Start'. Komen deze cijfers overeen met de ervaring van de leerlingen? Is het makkelijker om over alcoholgebruik te praten dan over drugsgebruik (het vorige artikel)? Hoe komt dat?
- Lees het vervolg van het artikel en bron 1.
- De 3 opdrachten zijn individueel te maken.
- 'Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz. 16 & 17: Romantiek. Meer dan liefde

Sluit aan bij §4, Kunstuitingen, van Perspectief.

De stijlperiode Romantiek werd het gevoel van 'er is meer' op een heel eigen manier gecultiveerd.

- Lees 'Start', het vervolg van het artikel en bron 1.
- De TED-talk van Elisabeth Gilbert kun je klassikaal bekijken. Wat zijn de gevolgen van de romantische kijk op kunst en kunstenaars? Is dat nog steeds zo? Is de kijk van Gilbert op kunst en inspiratie romantisch of niet?
- Je kunt extra aandacht besteden aan deze kunststijl en periode. Met het laten zien van (een gedeelte van) deze film (28'04) geef je een impressie van muziek en schilderkunst uit de Romantiek: <https://www.avrotros.nl/klassiek/item/kunst-en-muziek-uit-de-romantiek/>. Vraag eventueel een collega van geschiedenis of kv om extra duiding en uitleg. Een van de talencollega's kan extra uitleg geven over literatuur in de Romantiek.
- Alle opdrachten zijn individueel te maken. Opdracht 1 gaat in op filosoof Kennepohl die onze tijd bij uitstek romantisch vindt. Opdracht 2 laat leerlingen zelf onderzoek doen naar de kunst in Engeland, Frankrijk of Duitsland. Opdracht 3 laat leerlingen een landschap in de eigen omgeving beschrijven. Opdracht 4 laat leerlingen de toespraak van Baudet analyseren.
- Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz. 18 & 19: Terbeschikkingstelling. Wat is tbs en voor wie is het?

Sluit aan bij §3, Meer dan je kunt zien, van Perspectief.

Als je niet of verminderd toerekeningsvatbaar bent en je pleegt een misdrijf, dan kan de rechter je een maatregel opleggen: de terbeschikkingstelling.

- Lees 'Start', het vervolg van het artikel en bron 1.
- De laatste tijd zijn er vaak berichten over 'verwarde personen' en de last die zij hun omgeving kunnen bezorgen. 'Verwarde persoon' is geen synoniem voor iemand met een psychiatrische stoornis, zie <https://www.parnassi-agroep.nl/hoe-wij-helpen-verwarde-persoon> of <https://www.trimbos.nl/kennis/verward-gedrag>. Je kunt dit gebruiken als opstapje om met de klas te bespreken hoe we in onze samenleving omgaan met 'afwijkend' gedrag. Wil je meer aandacht besteden aan geestelijke gezondheid? Dan kun je hier een lespakket downloaden: https://www.expoo.be/sites/default/files/atoms/files/TAKE_OFF_basispakket_jongeren%2B-15jaar.pdf.
- In Perspectief wordt uitgebreider ingegaan op psychiatrische aandoeningen. Gebruik je deze methode niet, haal dan bijvoorbeeld deze ervaring aan: <https://www.psychosonet.nl/verwondering-binnen-een-psychose/> en zet dit naast het verhaal van Thijs H. in 'Start'.
- Opdracht 1 laat leerlingen meer informatie zoeken over tbs.
- Opdracht 2 geeft een drietal stellingen. Laat leerlingen argumenten 'voor' en 'tegen' verzamelen en houdt vervolgens een klassengesprek.
- Opdracht 3 laat leerlingen uitzoeken

welke rol toerekeningsvatbaarheid heeft gespeeld in het oordeel van de rechter.

- 'Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz. 20 & 21: Angst en haat voor het vreemde. Wat is normaal?

Sluit aan bij §3, Meer dan je kunt zien, van Perspectief.

De meeste mensen zijn 'normaal'. Degenen die buiten die norm vallen (omdat ze niet anders kunnen, of omdat ze dat niet willen) krijgen te maken vooroordelen of erger.

- Lees 'Start', het vervolg van het artikel en bron 1.
- Opdracht 1 is een klassikale opdracht en laat leerlingen uitzoeken wie de meest normale leerling van de klas is.
- Opdracht 2 vraagt om een interview met iemand die afwijkt van de norm.
- Opdracht 3 gaat dieper in op bron 1 en laat leerlingen hun standpunt verwoorden.
- Opdracht 4 laat leerlingen reflecteren op de vraag in hoeverre homofobie met angst te maken heeft.
- Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz. 22 & 23: Verzuiling. Ieder in zijn eigen wereld

Sluit aan bij §3, Meer dan je kunt zien, van Perspectief.

In een verzuilde samenleving heeft iedere zuil een eigen kijk op de werkelijkheid.

- Lees 'Start'. Bespreek in hoeverre leerlingen zich bewust zijn van hun eigen 'bubbel'. Je kunt eventueel de proef op

de som nemen en verschillende leerlingen eenzelfde woord laten googelen, bijvoorbeeld 'crisis' of 'klimaatverandering' of 'nepnieuws'. Wat zijn de eerste resultaten bij verschillende leerlingen? Wat betekent dat?

- Lees het vervolg van het artikel en bron 1.
- Er zijn ook mensen die vinden dat het hele idee van een verzuilde samenleving zwaar overdreven is. Zoals historicus Peter van Dam, zie <https://www.trouw.nl/religie-filosofie/nederland-een-calvinistisch-land-dat-is-nou-een-nationale-mythe~b20e59fa/>. Vraag eventueel aan een collega geschiedenis om zijn/haar licht hierover te laten schijnen. Nodig hem/haar in de klas uit.
- Opdracht 1 laat leerlingen iemand interviewen die de tijd van verzuiling heeft meegemaakt.
- Opdracht 2 laat leerlingen in een groepje nadenken over de bezwaren van een 'meervoudig verleden'. Bespreek de uitkomsten klassikaal.
- Opdracht 3 gaat dieper in op de hedendaagse 'bubbels' en de vroegere verzuiling. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen?
- 'Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz.24 & 25: Kunst door een evolutionaire bril. Waarom maken mensen kunst?

Sluit aan bij §4, Kunstuitingen, van Perspectief.

Niet alles hoeft een doel en functie te hebben, zeggen sommigen. En misschien bestaat er daarom kunst. Of zit er toch meer achter?

- Lees 'Start' en laat het fragment met Van Hooff zien. Maakt Juuno kunst of doet hij een kunstje? Zie opdracht 1.
- Lees het vervolg van het artikel en bron 1.
- In Perspectief wordt uitgebreid stilgestaan bij de andere kijk op de werkelijkheid die schilders je kunnen geven en de vervoering die muziek teweeg kan brengen. Gebruik je deze methode niet, vraag dan of ckv-collega's hier aandacht aan kunnen besteden.
- In WHY Magazine *Je lijf, je leven* staat een artikel over esthetica. Als je dit al eerder besproken hebt, dan kun je hier-naar terugverwijzen.
- Opdracht 2 en 3 kunnen leerlingen individueel maken.
- 'Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz. 26 & 27: Kunst en context. Hoe kijk jij naar kunst?

Sluit aan bij §4, Kunstuitingen, van Perspectief.

De bordjes bij kunstwerken helpen je bij het duiden ervan. Maar ze sturen ook je waarneming.

- Lees 'Start'. Laat het filmpje over het Memento Park zien.
- Lees het vervolg van het artikel en bron 1.

- Opdracht 1 laat leerlingen nadenken over de vraag wat de rol van een museum is.
- Opdracht 2 laat leerlingen onderzoek doen naar 'roofkunst'.
- Opdracht 3 is een groepsopdracht, maar kan ook klassikaal besproken worden. Het sluit aan bij 'Start' en gaat in op de discussie rondom beelden van VOC-'helden'.
- 'Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz. 28 & 29: Geheime genootschappen. Rituelen, complotten, mysteries

Sluit aan bij §5, Mysteries en mystiek, van Perspectief.

Het verborgen bestaan van geheime genootschappen heeft altijd tot de verbeelding gesproken. Hoe onzinnig sommige ideeën ook lijken.

- Lees 'Start', het vervolg van het artikel en bron 1.
- Welke complottheorieën kennen leerlingen nog meer? Denk aan de theorie dat de aanslagen van 9/11 in scène zijn gezet door de CIA of door een joodse samenzwering, of recenter: het 'pizza-gate'-verhaal over Hillary Clinton. Heeft de NASA bewijzen over ufo's? Is Paul McCartney dood en leeft Elvis Presley nog? Of pijnlijker: het ontkennen dat er 'school shootings' hebben plaatsgevonden, dat dit in scène gezette moordpartijen zouden zijn om het wapenbezit ter discussie te stellen. Bespreek één van deze 'complotten' met de klas. Hoe komen dergelijke complotten in de wereld? En hoe weet je wanneer je met zo'n complottheorie van doen hebt? Je kunt eventueel extra aandacht besteden aan nieuws en wat je daarvan kunt/

moet geloven met dit lespakket: https://www.diversion.nl/site/assets/files/1777/newsroom_digitaal_lespakket-1.pdf. Meer informatie over nepnieuws en hoe je dit in de klas kunt bespreken vind je hier: <https://www.mediawijsheid.nl/nepnieuws/>.

- Alle 3 de opdrachten zijn individueel te maken. Opdracht 1 laat leerlingen onderzoek doen naar de Vrijmetselaars.
- Opdracht 2 laat leerlingen onderzoek doen naar alchemie en alchemisten.
- Opdracht 3 gaat verder in op de Illuminatie.
- 'Check' is een controle of de leerlingen het artikel begrepen hebben.

Blz. 30 & 31: Mystiek. Voorbij het vanzelfsprekende
Sluit aan bij §5, Mysteries en mystiek, van Perspectief.

Als je nét iets anders naar de wereld om je heen kijkt, of jezelf nét iets andere vragen stelt, dan kun je bijna niet anders dan je verbaasd afvragen: waarom is dit allemaal?

- Lees 'Start', het vervolg van het artikel en de beide bronnen.
- Het artikel is tamelijk abstract en zal niet voor alle leerlingen even toegankelijk zijn. Leg zo nodig extra uit.
- Opdracht 1 vraag leerlingen naar ervaringen die belangrijk zijn voor hun kijk op de wereld.
- Opdracht 2 laat leerlingen onderzoek doen naar religieuze mystiek.
- Opdracht 3 laat leerlingen in een groepje de TED-talk van Richard Dawkins bespreken.
- Opdracht 4 vraagt leerlingen om een beschouwing bij de afgebeelde foto.
- 'Check' is een controle of de leerlingen

het artikel begrepen hebben.

Blz. 32 & 33: Cartoonist en kunstenaar Willem Bentvelzen. We hebben kunstenaars nodig, niet nog meer bankiers
Bentvelzen vertelt hoe het is om als kunstenaar te leven en rond te komen. Wat lijkt de leerlingen wel en niet leuk aan dit beroep? Lijkt het ze makkelijk? Zijn er leerlingen die een leven als kunstenaar zien zitten? Weten ze hoe je daar kunt komen?

Blz. 34 & 35 Begrippenlijst
De belangrijkste begrippen die in dit magazine gebruikt worden staan hier op een rijtje, om het leren van een toets te vereenvoudigen.

